

Népbunda és úti csomag ^[1]

„Az ösztöndíjasok ideérkezésükkor sajnálatos módon sem megfelelő téli öltözettel, sem készpénzzel nem voltak ellátva. A követségnek erre semmi utasítása nem volt, távollétemben Horváth ügyvivő és a követség minden tagja mindent megtett segítségükre: az ügyvivő úr a repülőtéri poggyász stb. kiadásától és beszállítástól és az első metrójegyeiktől kezdve a kisebb költségeket kifizette, hasonlóképpen meleg ruha dolgában is minden lehető megtett.”

Bevezetés

A második világháború után Magyarországon szovjet csapatok állomásoztak, a magyar politikai élet alakulását ez határozta meg a következő években. A magyar állam érdekében állt, hogy a kultúra és oktatás területén is közeledjék a Szovjetunióhoz, ilyen formán magyar ösztöndíjasok képzése is elkezdődött a Szovjetunió különböző egyetemén. Ezt a helyzetet tükrözte *Székfű Gyula* követnek, a Moszkvai Magyar Követség vezetőjének 1946 december 20-ai keltezésű ötoldalas levele a „A Szovjetunióba küldött magyar ösztöndíjasok” tárgyában, amelyben Külügyminisztériumtól kért segítséget a hallgatók számára. Az első magyar ösztöndíjas-csoport 1946 őszén érkezett meg Moszkvába, majd továbbutaztak a Szovjetunió más városaiba.

Az új egyetemisták a tanévkezdéshez képest igencsak elkésve érkeztek, így megérkezésükkor azonnal alkalmuk nyílt megismerkedni az orosz tél zordságával. Mint *Székfű Gyula* követ írta: „Az ösztöndíjasok ideérkezésükkor sajnálatos módon sem megfelelő téli öltözettel, sem készpénzzel nem voltak ellátva. A követségnek erre semmi utasítása nem volt, távollétemben *Horváth* ügyvivő és a követség minden tagja mindent megtett segítségükre: az ügyvivő úr a repülőtéri poggyász stb. kiadásától és beszállítástól és az első metrójegyeiktől kezdve a kisebb költségeket kifizette, hasonlóképpen meleg ruha dolgában is minden lehető megtett. A kérésük után megbetegedett Tiszai Magda ösztöndíjast betegsége tartamára bevette a követségi épületbe.”

Nem egészen egy évvel később, 1947 augusztusában az 1947-1948-as tanévre a Szovjetunióba küldendő ösztöndíjasok kiválasztásáról a Külügyminisztériumba küldött levelében *Székfű Gyula* tolmácsolta a szovjet Felsőoktatási Minisztérium munkatársaival folytatott beszélgetésén elhangzottakat, ahol [a szovjet minisztérium munkatársai - S. K. A.] közölték, hogy „a jövő tanévben az elmúlt tanév tapasztalatait is fel fogják használni, és ezzel kapcsolatban szükségesnek látják, hogy csak erős szervezettel bíró diákokat küldjünk ki. Megemlíttették azt is, hogy a diákok a tavalajtól eltérően meleg ruhával legyenek felszerelve, tekintettel az itteni kemény időjárásra.”

Bár a Külügyminisztérium saját lehetőségeihez képest igyekezett segíteni a Szovjetunióban tanulóknak, a ruha és élelmezési problémákat csak csekély mértékben sikerült orvosolni. A háború utáni Szovjetunióban az élelmiszer- és a ruházati ellátás, továbbá a hétköznapi élethez szükséges cikkek beszerzése az odaérkező külföldi egyetemisták számára a lehetetlennel volt határos, ill. a feketepiacon óriási összegek ellenében lehetett ilyesmire jutni. Nem véletlen, hogy a szovjet fél erős fizikumú diákok kiküldését kérte. Az ösztöndíjasok kiküldését a szovjet fél kezdeményezte, nem véletlen, hogy még a koalíciós kormányzás időszakában érkeztek ki az első magyar hallgatók. A Szovjetunió késznek mutatkozott egyre nagyobb és nagyobb hallgatói kontingensek fogadására. Az 1948-tól kiküldött hallgatókat a munkásság, parasztság és csak kis részben az alkalmazotti réteg soraiból válogatták. Bár érettségivel mindegyikük rendelkezett, zömük azt az *Oleg Kosevoj Szovjet Ösztöndíjas Iskolában* szerezte meg. A Szovjetunióba küldött hallgatóknak tényleges ellátási, egészségügyi problémáik voltak, amivel valóban orvoslásra szorultak.

1948. szeptember 24-én néhány ösztöndíjas - valamennyien a párt központi vezető szerveinek adminisztratív munkatársai voltak - azzal a kéréssel fordult a Magyar Dolgozók Pártja Szervező Bizottságához, hogy a párt segítsen nekik a szükséges meleg ruházat beszerzésében. A Szervező Bizottság felkérte *Révai Józsefet*, hogy az ügyvel kapcsolatban lépjen érintkezésbe a Kultuszminisztériummal.

A Gazdasági Főtanács döntése nyomán 1948 őszén a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium Költségvetési Osztálya 200 000 forint póthitel-keretet nyitott meg az ösztöndíjasok felruházásának céljából. „A döntés szerint az összeget Állami Áruházakban kell elvásárolni. Az ösztöndíjasok a körülből kiküldött bizottság javaslataira és a Minisztérium döntése alapján, a rászorultság mérve szerint részesülnek segítségben. Egy személy legfeljebb 2500 forintot kaphat (utalványban). Alulírott előadó tárgyalta az Állami Áruházak vezetőségével, és megállapodott velük, hogy a kapott póthitelből az 'Állami Áruházak Rt. Budapest' a 9599. sz. csekkzámlára előlegesen 100 000 forintot utalványozunk be. Ezt követően az Állami Áruházak vezetősége 200 000 forintos vásárlási hitelt nyit részünkre a Kossuth Lajos utca 9. szám alatti áruházban. E hitel terhére az általunk kiállított utalványokkal vásárolhatnak az ösztöndíjasok. A vásárlók jegyzékéből és a részükre kiállított utalványok számszámából négy példányban jegyzéket kell küldeni az Áruházba.”

A Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium az előbbi intézkedéssel párhuzamosan leveleket intézett nagyobb vállalatokhoz, amelyek dolgozói közül több ösztöndíjas is indult a Szovjetunióba, hogy az ösztöndíjasok felruházásához további 1000-1000 forinttal járuljanak hozzá.

Tekintettel a Szovjetunióban uralkodó erős hidegekre, a beszerzendő ruhatár egyik legfontosabb darabja a télikabát volt, ami a magyarországi telek átvészeléséhez elegendő bélelt szövetkabát helyett csak az irhabundát jelenthette. Az ösztöndíjasok közül sokan szerették volna a ruházatkódásra fordítható összeg egy részét irhabunda vásárlására felhasználni. A Gazdasági Főtanács döntésében kikötötte, hogy a 2000 Forintos keretet csak Állami Áruházban lehet felhasználni. Az Állami Áruházak azonban még gyengébb minőségű *népbundát* sem tartottak, mint kiderült, azt csak a „Szűcsmunkások Szövetkezetétől” lehetett beszerezni, amely „838 forintos egységárban megfelelő mennyiségben tud népbundát szállítani az ösztöndíjasok részére. A szövetkezetet a szűcsiparban élenjáró szövetkezetnek számít, mert tagjai kizárólag dolgozók.” Az ügy sürgősségére való tekintettel az iraton kézírással a „Soron kívül!!!” feljegyzés látható, nem véletlenül. Az egyetemi oktatás a Szovjetunióban már régen elkezdődött, de a minisztérium október 28-án még csak a leendő ösztöndíjasok számára szükséges ruhadarabok beszerzésével foglalkozott.

A Gazdasági Főtanács válasza „példás gyorsasággal”, október 30-án megérkezett, engedélyezték a vásárlási utalványok egy részének felhasználását a Szűcsmunkások Szövetkezeténél. Ugyanezen a napon elküldték a megrendelést is. Az utalványok eljuttatása az ösztöndíjasokhoz szintén gyorsan haladt, november 5-re már - nyolc kivétellel - mindenki átvette a neki járó kabátot.

A meleg kabát a ruházat egyik fontos darabja, a másik a hidegben a csizma. November 3-án kelt az a levél, amelyben a minisztérium ügyintézője a *Wolfner Gyula* és *Társas Rt*-hoz fordult azzal a kéréssel, hogy „a névjegyzéken szereplő ösztöndíjasok részére - amennyiben Címhez ilyen kéréssel fordulnak - csizmákat kiszolgáltatni szíveskedjék.” A kiutazni készülő ösztöndíjas-jelöltek egy részének azonban cipőre is szüksége volt, amit a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium illetékes szintén az Állami Áruházak Nemzeti Vállalatától szerzett be.

Egy évvel később, 1949 nyarán a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium orvosolni kívánt egy hibát, az előző évben az ösztöndíjasok között kialakult egyenlőtleniséget (nevezetesen, hogy a korábban kiutazottak nem mindannyian kaptak segítséget a felruházódásra, hanem csak azok, akik a kérelmet írták), ezért 400 fő részére nagy tételű megrendelést adott a Ruházati Nagykereskedelmi Nemzeti Vállalat Közületi Konfekciós Osztályának. A ruhákat az ösztöndíjasoknak valamiben szállítaniuk is kellett, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium megrendelt tehát bőröndöket is a kiutazó ösztöndíjasoknak. Ugyancsak megrendeltek 400 darab magyar-orosz, ill. orosz-magyar szótárt.

Az ösztöndíjasok számára vonatjegyeket és élelmiszercsomagokat kellett rendelni, mivel: „Az 5 napig tartó utazás időtartama alatt az ösztöndíjasok élelmezéséről is gondoskodni kívánunk.” Az egyik felruházott, élelemmel ellátott, 131 főből álló ösztöndíjas csoportot pedig a kor propagandájának megfelelően a Nyugati Pályaudvar feldíszített várótermében ünnepség keretében búcsúztatták el 1949. október 3-án.

Szovjetunió ^[3]

propaganda ^[4]

Szekfű Gyula ^[5]

Kiadás: 10. évfolyam (2010) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/nepbunda_es_uti_csomag.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/nepbunda_es_uti_csomag.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/osztondijas>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szovjetunio>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/propaganda>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szekfu-gyula>